Juryrapport Gerard Westhoff talendidactiekprijs 2016[1]

De Gerard Westhoff talendidactiekprijs wordt sinds 2009 jaarlijks uitgereikt aan het beste eindonderzoek op het gebied van vreemdetalendidactiek, geschreven door studenten aan Nederlandse lerarenopleidingen. Er zijn twee categorieën: scripties geschreven aan een eerstegraads of een tweedegraads lerarenopleiding. De prijs wordt om het jaar toegekend aan één van deze categorieën. Studenten van de eerstegraads masterlerarenopleidingen aan hogescholen en universiteiten waren dit jaar aan de beurt.

De jury bestond uit Gerrit Jan Koopman (vakdidacticus Engels, Universiteit Utrecht), Wilma Kruithof (vakdidactica Duits, ICLON, Universiteit Leiden) en Jorien Radstake (vakdidactica Frans, Christelijke Hogeschool Windesheim). De jury heeft elf inzendingen ontvangen, afkomstig uit vier universiteiten en twee hogescholen. Dit aantal is vergelijkbaar met eerdere edities van deze prijs. De spreiding tussen talen, met zeven inzendingen Engels, twee Frans, één Duits en één Spaans, geeft de verhoudingen weer tussen aantallen studenten aan de masterlerarenopleidingen, met Engels als dominante taal. Sommige scripties hadden meer dan één auteur en er waren dus in totaal 15 kandidaten, waarvan drie mannelijke studenten, twee meer dan vorig jaar. Ook de verhouding tussen vrouwen en mannen is een trouwe afspiegeling van de werkelijkheid. Wat betreft representativiteit zit het met de inzendingen voor de prijs dus goed, maar genderdiversiteit in de toekomstige generaties taaldocenten blijft een aandachtspunt.

Uit de elf inzendingen heeft de jury één afstudeeronderzoek geselecteerd voor de prijs. Bijzonder is dat voor het eerst de prijs aan een scriptie Duits wordt toegekend en dat voor de tweede keer de winnaar een man is. Ook bijzonder is dat voor het eerst het onderwerp van de winnende scriptie didactiek van cultuur is. De auteur is Kees van Ruremonde, die afgestudeerd is aan de Universiteit Utrecht, onder begeleiding van Doris Abitzsch.

De jury wil echter nog een afstudeeronderzoek in het juryrapport vermelden: dat van Connie Helder, Michelle de Kleijn en Sanne Roosjen van de Hogeschool van Amsterdam, getiteld *I think, therefore I talk*, onder begeleiding van Margriet Heim. Ze hebben onderzocht of een speciale aanpak rond samenwerkend leren enerzijds de Engelse spreekvaardigheid vergroot en verbetert en anderzijds de angst om in een vreemde taal te communiceren vermindert. De aanpak was erop gericht om leerlingen ervan bewust te maken dat alle bijdragen aan een discussie waardevol zijn en zo te voorkomen dat dominante leerlingen een te grote stempel op de uitkomsten drukken. Het onderzoek is uitgevoerd in drie klassen op drie verschillende scholen, waarbij 66 leerlingen (havo en atheneum) waren betrokken. De auteurs zijn gedegen en transparant te werk gegaan, hun onderzoek is theoretisch sterk gefundeerd met een verantwoord onderzoeksdesign. De tekst is mooi gestructureerd en goed leesbaar: een aanrader voor iedereen die zich in dit onderwerp wil verdiepen. Maar het laat tevens zien hoe lastig de transfer van onderzoek naar praktijk kan zijn en hoe moeilijk het uitvoeren van onderzoek in de school is. In één geval worden bijvoorbeeld geen verschillen gevonden tussen pre- en posttest. Docenten moeten bovendien op cursus om deze aanpak goed te kunnen aansturen. Het is kortom een benadering die je niet zomaar morgen in de klas kunt reproduceren: de jury vraagt zich daarom af of er sprake kan zijn van brede praktische toepasbaarheid onder collega's in het veld.

De titel van de scriptie van Kees van Ruremonde is '*Das Ruhrgebiet ‚lernen*' - *Landeskundliches Lernen zur Förderung der internationalen Orientierung der Schüler unter Bezugnahme des 4C-Modells am Beispiel des Ruhrgebiets'.* Kees heeft gekozen voor een ontwerponderzoek met een lessenserie als product. Zijn doel was

[1] Een verkorte versie van deze tekst is uitgesproken ter gelegenheid van de prijsuitreiking op de Landelijke Studiedag van Levende Talen op 4 november 2016.

materiaal te produceren dat zowel kon bijdragen aan het leren van de Duitse taal als van de Duitse cultuur en aan het ontwikkelen van interculturele competentie. De lessenserie is gebaseerd op een beredeneerde toepassing van een CLIL benadering (het zogenaamd 4 C model: Cognition, Culture, Content en Communication). De lessenserie is niet in de klas uitgevoerd, maar Kees heeft via een focusgroep met collega's feedback op zijn materiaal verzameld en verwerkt.

De jury vindt het onderzoek van Kees in hoge mate compact en prettig om te lezen. De jury is onder de indruk van de breedte van het theoretisch kader en de manier waarop hij verschillende bronnen en theoretische benaderingen met elkaar verbindt. Hij heeft zich goed ingelezen in de theorie over CLIL, curriculumontwerp en task-based taalonderwijs. Het onderzoek is innovatief: het thema is origineel, de benadering interessant voor alle moderne vreemde talen, maar in het bijzonder voor het vak Duits. Veel docenten Duits worstelen immers met het imago van de taal en het land, en Kees laat zien dat het zelfs mogelijk is over het weinig tot de verbeelding sprekende Ruhrgebiet interessant en goed verantwoord materiaal te maken. Zijn werk laat zien hoe onderzoek en praktijk via een vakdidactisch ontwerp mooi geïntegreerd kunnen worden en het is direct relevant voor de praktijk: zijn lessenserie kan zo in de klas door anderen worden ingezet.

De jury heeft ook enkele aanbevelingen. Als er met focusgroepen wordt gewerkt, dan vereist de samenstelling daarvan wel meer aandacht. De docenten die worden bevraagd zouden een bepaald competentieprofiel moeten hebben, zodat de aanbevelingen en behoeften relevant zijn voor het ontwerp. En het zou mooi zijn geweest als er ook bij de leerlingen een behoefteanalyse was uitgevoerd, naast het gebruik van de resultaten uit het landelijk onderzoek van het Duitsland Instituut.

De jury heeft bovendien een boodschap. De afgelopen jaren is het toepassen van methodes uit het sociaalwetenschappelijk onderzoek in de afstudeeronderzoeken van de lerarenopleidingen enorm toegenomen. De jury pleit voor vernieuwde aandacht voor vakdidactisch ontwerp en vindt het volstrekt legitiem en waardevol dat aanstaande taaldocenten kunnen afstuderen op een lesontwerp zonder dat er een experiment aan gekoppeld is. Dat doet recht aan de professionele identiteit van taaldocenten, of beter: van taal- en cultuurdocenten. De jury wil daarnaast collega's en studenten stimuleren om aan de niet talige aspecten van het vak aandacht te besteden. We leven in tijden waarin intercultureel begrip relevanter is dan ooit en de moderne vreemde talen kunnen hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Verder hoopt de jury dat ook voor de onderbouw, waar de meeste taal- en cultuurlessen worden gegeven, meer lessenseries ontstaan met plaats voor cultuur en dat er aandacht blijft voor hoe leerlingen leren discussiëren en samenwerken, zoals in de scriptie van Connie, Michelle en Sanne naar voren komt. Tot slot: de jury hoopt dat Meer Taligheid, het thema van deze Landelijke Studiedag, ook in de taal- en cultuurlessen in de levende talen op school steeds sterker gaat leven.